

УДК 378.147

В.М. Жаан, А.М. Скрипніков, К.С. Іщенко, М.М. Потяженко, В.М. Новіков, Л.В. Богиня  
ВНЗ України "Українська медична стоматологічна академія", м. Полтава

## ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ – ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інтернаціоналізація – це об'єктивний процес стійкої взаємодії та взаємного впливу національних систем вищої освіти на основі загальних цілей і принципів, що відповідають потребам світової спільноти і відображають прогресивні тенденції нового тисячоліття.

Сучасна Україна ставить перед собою в області інтернаціоналізації освітньої діяльності практично ті ж завдання, що і весь світ. Українська медична стоматологічна академія набула певного позитивного досвіду в процесі інтернаціоналізації вищої медичної освіти, зокрема в організації цілісного процесу підготовки сучасних фахівців в галузі медицини для іноземних країн.

**Ключові слова:** інтернаціоналізація, іноземний факультет, нові тенденції.

Сучасне суспільство зазнає стрімких змін у всіх сферах життєдіяльності людини. Освіта не є винятком. Потужним прискорювачем розвитку світової системи вищої освіти є, безумовно, міжнародне співробітництво. Інтернаціоналізація вищої освіти, на думку вчених і практиків, що займаються її вивченням, сприяє адекватності змісту і рівня вищої освіти потребам економіки, політики, соціокультурної сфери суспільства; вирівнюванню рівнів підготовки і зближенню методів навчання фахівців в різних країнах і регіонах; зміцненню міжнародної солідарності і партнерства в сфері вищої освіти; спільному використанню знань і навичок; взаємному збагаченню викладачів і студентів у різних країнах і на різних континентах; розвитку автономності та демократизації вузів, особливо в країнах з економікою, що розвивається; координації діяльності освітніх установ з метою розвитку вищої освіти; стимулюванню гнучкості і якості вищої освіти; конкуренції наукових шкіл і освітніх систем у поєднанні з академічною солідарністю і взаємодопомогою.

Сучасна Україна ставить перед собою в області інтернаціоналізації освітньої діяльності практично ті ж завдання, що і весь світ. Протягом останніх десятиліть відбулося значне зниження фінансової підтримки вищих навчальних закладів з боку держави; різко зросли вимоги до випускників з боку роботодавців і, як наслідок, вимоги студентів, особливо іноземних, до якості матеріалів і навчальних програм, пропонованих ВНЗ. До освіти, все частіше й у все більшій мірі ставляться як до товару, який можна "купити – продати", що знайшло відображення у появі не лише в освітній літературі, а й у державних законодавчих актах терміна "освітні послуги".

Міжнародний освітній ринок продовжує активно розвиватися: росте обсяг і різноманітність пропонованих освітніх послуг, кількість учасників ринку. З кожним роком конкуренція посилюється. Високе місце ВНЗ у міжнародному рейтингу провідних університетів свідчить про високу якість пропонованих освітніх послуг і приносить значні фінансові вигоди. З року в рік росте частка іноземних студентів, що здобувають вищу освіту в навчальних закладах нашої держави, але у порівнянні з країнами-лідерами світового освітнього ринку вона досить незначна. Це говорить про можливість (і необхідність) вжиття додаткових заходів задля поліпшення ситуації, і в першу чергу, забезпечення відповідності пропонованих освітніх програм світовим стандартам.

Інтернаціоналізація – це об'єктивний процес стійкої взаємодії та взаємного впливу національних систем вищої освіти на основі загальних цілей і принципів, що відповідають потребам світової спільноти і відображають прогресивні тенденції нового тисячоліття [1]. Стає все більш очевидним, що національні системи вищої освіти не можуть стояти осторонь глобальних процесів і тенденцій, запитів світового ринку праці. Вирішуючи питання розвитку та вдосконалення вищої освіти окремих країн, вже не можна виходити тільки з критеріїв національного рівня. На думку багатьох вчених і політиків, в XXI столітті вища школа не зможе готувати фахівців, що відповідають вимогам постіндустріального інформаційного суспільства і забезпечувати сталий розвиток своєї країни. Відповісти на глобальні виклики XXI століття вища школа може тільки узгодженими спільними діями [2].

Поряд з найбільш важливими напрямками міжнародної діяльності вузів, серед яких є обмін викладачами, вченими і студентами, особливого значення набуває підготовка фахівців для зарубіжних країн. На думку експертів, ця освітня послуга стає однією з найбільш вигідних статей експорту. Наявність іноземних студентів є одним з найважливіших показників якості та ефективності освітньої діяльності вузу, визнанням його престижу на національному та міжнародному рівнях. Всі країни в тій чи іншій мірі прагнуть експортувати свої культурні та національні цінності через експорт освітніх послуг.

В останні десятиліття підготовка фахівців для зарубіжних країн увійшла до числа найбільш важливих пріоритетів державної політики США, Великобританії, Франції, Німеччини, Канади, Японії, а з недавнього часу і Австралії. Між університетами цих країн ведеться жорстка боротьба за студентів на світовому ринку освітніх послуг, посилюється конкуренція за залучення іноземних студентів. Збільшення кількості іноземних студентів відзначається практично у всіх розвинених країнах, і навіть такі країни, як Бразилія, ПАР, Китай і Нова Зеландія, збільшують експорт своїх освітніх послуг. Практично завжди це наслідок державної підтримки.

Україна теж не стоїть осторонь цього глобального процесу. Останніми роками посилилась робота державних структур щодо розробки Державної програми навчання іноземних громадян в Україні, освітніх стандартів, навчальних програм та підручників різних напрямів фахової підготовки спеціалістів для зарубіжних країн.

Адже іноземні студенти – це і додаткові фінансові надходження для ВНЗ, і робота для викладачів. І те й інше набуває особливої актуальності у зв'язку з тенденцією зниження державного фінансування освіти. Крім того,

прагнення привернути іноземних студентів змушує вузи вдосконалювати систему підготовки фахівців, підвищувати якість навчання, розробляти нові навчальні програми та курси, що забезпечують якісну підготовку випускників до роботи в умовах глобальної економіки. Тим самим, національні університети перетворюються в міжнародні науково-освітні комплекси, і підготовка фахівців для зарубіжних країн починає працювати на реалізацію геополітичних і економічних інтересів України. Саме таке завдання ставить перед вищою освітою уряд: міжнародна діяльність ВНЗ повинна бути направлена на задоволення потреб нашої країни в модернізації української економіки.

Отже, розширення експорту освітніх послуг – найважливіше стратегічне завдання. Причому мова йде про суттєве розширення: щоб навчання іноземних студентів було рентабельним для вузу, їх чисельність повинна бути високою. До числа основних причин, що гальмують розвиток міжнародних зв'язків сучасної вищої школи, на думку експертів, відносяться: фактична відсутність єдиної державної політики у цій сфері; недостатнє бюджетне фінансування; слабе інформаційне забезпечення міжнародного співробітництва; відсутність стабільних зв'язків з міжнародними організаціями, фондами та програмами в галузі освіти і науки; недостатній досвід міжнародної діяльності у частині вищих навчальних закладів.

У таких умовах, коли багато з вищезазначеного виходить за рамки контролю окремого вузу, особливого значення набуває вироблення власної стратегії і моделі міжнародної діяльності кожного вузу з урахуванням внутрішньо вузівської і регіональної специфіки.

Варто знайти оптимальні варіанти участі вищої школи України у світових інтеграційних процесах. І при тому зберегти цінності вітчизняної освіти, безперечними перевагами якої є її науковість, фундаментальність і енциклопедичність [4].

Крім того, у нас є ще одна, більш прагматична, перевага: освіта в Україні значно дешевша, ніж у більшості наших конкурентів. Вважається, що експорт освітніх послуг можливий, якщо вуз відповідає наступним критеріям: має хорошу репутацію та високий рейтинг; пропонує конкурентоспроможні і якісні програми навчання за обґрунтованою ціною; має висококваліфікованих викладачів; надає гідні умови проживання; забезпечує безпеку студентів.

Успішний вихід на міжнародний ринок залежить, насамперед, від якості освіти, пропонованої вузом, та відповідності професійних умінь випускників вимогам держав-замовників. Треба добре знати своїх замовників і чітко уявляти, що до нас їдуть ті, хто не в змозі платити високу плату за навчання на Заході; що рівень їх підготовки на батьківщині часто не відповідає українським стандартам середньої освіти, а, отже, для них необхідно організувати якісну систему підготовки на довузівському етапі, враховуючи що вони приїжджають зовсім з іншого світу, зі своїми традиціями, культурою та цінностями, і їм треба допомогти адаптуватися до життя в незвичному для них середовищі.

Що стосується якості, в європейській системі – це основа довіри між ВНЗ, їх сумісності та привабливості. Підвищення якості освіти в університетах Європи розглядається як комплексна проблема, що вимагає підвищення ефективності викладацької, дослідницької та управлінської діяльності.

Загальновідомо, що в структурі і змісті програм підготовки спеціалістів в українських і провідних європейських університетах є значні відмінності, а матеріально-технічна база більшості вищих навчальних закладів України недостатньо розвинена. Критикуються також застарілі методики викладання. Це ускладнює конкуренцію українських вузів із західними університетами.

Величезне значення мають умови проживання іноземних студентів та їх безпека. Слід відразу зазначити, що ставлення іноземних студентів до побутових проблем більш нетерпиме, ніж вітчизняних студентів. Вивчення умов проживання та навчання в більшості українських міст, виявило, що якщо у вузах не будуть створені умови, зіставні з західними кампусами, залучати іноземних громадян в наші вузи буде вкрай проблематично. Що стосується безпеки, то кожен інцидент, що стався з іноземним студентом, незмінно отримує величезний негативний резонанс за кордоном і погіршує репутацію отримання освіти в українських ВНЗ.

Зважаючи на вищевикладене, адміністрація вищого державного закладу України "Українська медична стоматологічна академія" будує свою роботу щодо розвитку міжнародних зв'язків, створення умов для активної співпраці з передовими медичними університетами різних країн, залучення на навчання іноземних студентів та надання їм якісних освітніх послуг, визнання дипломів випускників у країнах-замовниках .

Вдала атестація, ліцензування та акредитація за вищим IV рівнем Міністерства освіти України дозволили значно підвищити статус Полтавського медичного стоматологічного інституту до рівня ВДНЗУ "Українська медична стоматологічна академія". Безумовно, це стало заслуженим і логічним визнанням багаторічної плідної роботи колективу одного із провідних медичних вузів України, який бере свої витоки ще з часів відкриття одонтологічного факультету в 1921 році при Харківській медичній академії [3].

На сьогодні наша академія впевнено і послідовно рухається у напрямку інтернаціоналізації освіти та розвитку міжнародного співробітництва.

За особистого сприяння ректора академії професора В.М. Ждана та під керівництвом начальника головного управління ОЗО ПОДА в академії проведена зустріч між нейрохірургами клініки "Сорока" (м. Беєр-Шева, Ізраїль) та провідними неврологами і нейрохірургами Полтавщини.

У квітні 2012 року делегація ВДНЗУ "Українська медична стоматологічна академія" в складі ректора академії професора В. М. Ждана та керівника відділу міжнародних зв'язків Новікова В. М. відвідала Дунайський Приватний Університет (м. Кремс, Австрійська Республіка), де було підписано угоду між ВДНЗУ "Українська медична стоматологічна академія" та Дунайським Приватним Університетом щодо стажування викладацького складу нашої

академії в Дунайському Приватному Університеті, проведено переговори щодо перспектив можливого стажування студентів та слухачів факультету післядипломної освіти ВДНЗУ "УМСА" в Дунайському Приватному Університеті. Результатом договору стало стажування 6 науковців академії в Дунайському Приватному Університеті.

Делегація академії в складі першого проректора проф. В.М. Бобирьова, проректора з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків проф. А.М. Скрипнікова та керівника відділу міжнародних зв'язків професора кафедри ортопедичної стоматології з імплантологією В.М. Новікова представляла академію на V виставці міжнародної освіти в Ізраїлі, де отримано медаль і дипломи.

Тривають спільні клінічні дослідження кафедри сімейної медицини і терапії (EliLillyandCompanyIndianapolis, USA, AmarinPharmaInc, США, фірма "Servier", Франція), кафедри інфекційних хвороб з епідеміологією (США), кафедри педіатрії №2 ("Янссен Фармацевтика НВ", "АмільнФармасьютикалз, Інк.", США та "ChiesiFarmaceuticiS.p.A.", Італія).

У травні 2012 р. фахівець у галузі стоматології Кейт Джонсон (Міннесота, США) прочитав курс лекцій для викладачів та студентів старших курсів стоматологічного факультету академії. Під час зустрічі були проведені попередні переговори щодо можливостей стажування викладачів академії в стоматологічній клініці "Стоун енд Джонсон дентал груп" (м. Едайна, Міннесота). Протягом 2012 р. в академії виступили з доповідями 15 іноземних лекторів.

Одним із аспектів інтернаціоналізації освіти, як уже зазначалося, є підготовка фахівців для зарубіжних країн. Слід підкреслити, що наша академія розпочала прийом іноземних громадян на навчання у 1960 році, й до 1991 року підготовка іноземних студентів здійснювалась за однією спеціальністю "стоматологія" і переважно для країн соціалістичної співдружності. За цей період було підготовлено 589 лікарів-стоматологів.

Значним кроком до подальшого розвитку, розширення та поглиблення процесу інтернаціоналізації вищої освіти взагалі і медичної, зокрема, став перехід вузів України до підготовки фахівців для зарубіжних країн на комерційній основі.

У 1992 році за ініціативи на той час ректора нашого вузу професора М.С. Скрипнікова було створено деканат по роботі з іноземними студентами, а згодом, у 1993 році, відкрито повноцінний факультет підготовки іноземних студентів.

З цього ж часу проблемами організації навчально-виховного процесу іноземних студентів займаються Вчена Рада факультету, до складу якої входять 9 провідних морфологічних та клінічних кафедр нашої академії та постійно діюча циклова методична комісія, працюють наукові школи "Біологічна хімія" (керівники проф. Тарасенко Л.М., проф. Непорада К.С.), "Імунно-генетичні механізми розвитку соматичних захворювань" (керівник заслужений діяч науки і техніки України, проф. Кайдашев І.П.) та "Вивчення дії кріоконсервованої плаценти на морфофункціональний стан внутрішніх органів" (керівник Лауреат Державної премії в галузі науки і техніки, проф. Шепітько В.І.).

Необхідно зазначити, що факультет підготовки іноземних студентів нашої академії в цьому році відзначає своє 20-річчя. Це відносно невеликий період, але за цей час відбулися становлення, розвиток та зміцнення факультету і невпинний поступ вперед, який дав щедрі плоди та підвищив міжнародне визнання та рейтинг не тільки факультету, а й вузу в цілому. Так, за 20 років на факультеті підготовки іноземних студентів було підготовлено 1151 лікар для 38 країн світу, з яких 770 лікарів за фахом "стоматологія" та 381 лікар з фаху "лікувальна справа".

В різні роки деканат, а потім і факультет очолювали професори Дудченко М.О., Король М.Д., доцент Шиш В.Ф., професор Баштан В.П., професор Нідзельський М.Я., професор Потяженко М.М., професор Скрипніков А.М. З 2009 року факультет успішно очолює доктор медичних наук, професор Іщейкін К.Є.

Проректорами з міжнародних зв'язків в різні роки були Долот П.К., Попов В.І., Близнюк І.О. та професор Скрипніков А.М., який і зараз працює на цій посаді.

З 1997 року процес підготовки фахівців для зарубіжних країн почав здійснюватися на 3-х рівнях: довузівському (підготовче відділення), до дипломному (факультет підготовки іноземних студентів) та післядипломному (клінічна ординатура та аспірантура). Адміністрація та професорсько-викладацький склад академії чітко усвідомлює, що в нинішній час та й у перспективі значення підготовки іноземних громадян для нашого вузу зростатиме так як, по-перше, проблема розподілу та працевлаштування випускників переноситься на країни, звідки приїздять іноземці. По-друге, рейтинг ВНЗ залежить від показника кількості студентів-іноземців. По-третє, підготовка іноземних громадян дозволяє збільшити надходження до бюджету академії, зберегти штат викладачів та значно покращувати і розвивати навчально-матеріальну базу кафедр академії. Підготовка іноземних громадян є прямою інвестицією в систему вищої освіти не тільки конкретного вузу, а й держави в цілому.

Ректором академії, доктором медичних наук, професором В.М. Жданом підготовка фахівців для зарубіжних країн визначена як один з пріоритетних напрямків розвитку академії, завдяки чому стало можливим збільшення контингенту іноземних студентів в академії за останні роки, суттєве покращення матеріально-технічного забезпечення кафедр, оснащення їх новітнім обладнанням, що в свою чергу дозволило підвищити якість підготовки не лише іноземних, а й вітчизняних студентів.

З метою залучення на навчання громадян зарубіжних країн, розширення географії набору студентів та якісний підбір кандидатів на навчання ректор академії проф. В.М. Ждан, проректор з міжнародних зв'язків проф. В.М.Скрипніков разом з деканатом приділяють велику увагу профорієнтаційній роботі, створюючи широке рекламне-інформаційне поле як всередині країни, так і за межами нашої держави, з метою залучення потенційних студентів-іноземців до навчання в нашому вузі. Активізація роботи з Посольствами ряду країн, візити ректора, проректора до країн Близького Сходу, східної Азії та Африки, а також широке залучення випускників-іноземців

(які є безпосередніми носіями інформації про вищий навчальний заклад, в якому вони навчались) до цієї роботи, суттєво підвищують рейтинг академії у світовій системі вищої освіти [5]. На сьогодні в академії навчається понад 650 іноземних громадян із 38 країн світу. З 2003 року за спеціальностями "стоматологія" та "лікувальна справа" проводиться підготовка студентів англійською мовою.

Навчання іноземних студентів, без сумніву, має цілий ряд особливостей, обумовлених кінцевою метою навчання, умовами отримання освіти та проживання у новому етнокультурному соціумі, періодом адаптації, взаємовідносинами викладач-студент.

Керівництво факультету, за підтримки ректора академії, здійснює підбір найбільш досвідчених викладачів з числа професорсько-викладацького складу академії для роботи в групах іноземних студентів, адже викладач має не лише навчати, передаючи певну кількість знань, а й допомогти студенту пройти психологічно важкий адаптаційний період. З цією метою на факультеті створений та успішно діє інститут кураторства.

Створення належних психолого-педагогічних умов для адаптації іноземців до навчальної діяльності допомагає запобігти негативних явищ в їх психіці, тобто порушенню психічної рівноваги, виникненню емоційної нестійкості та втрати інтересу до навчання.

Успішність психологічної адаптації обумовлюється психологічною готовністю іноземного студента до систематичного подолання труднощів, які є невід'ємною частиною навчально-виховного процесу.

Над проблемами оптимізації навчання іноземних студентів в академії працює циклова методична комісія, яка розглядає особливості методичного забезпечення, питання організації та проведення практики, організації виховного процесу, матеріального забезпечення навчального процесу, його індивідуалізації.

### Висновки

Українська медична стоматологічна академія набула певного позитивного досвіду в процесі інтернаціоналізації вищої медичної освіти, зокрема в організації цілісного процесу підготовки сучасних фахівців в галузі медицини для іноземних країн. У цілому заходи, що здійснені та плануються академією в рамках розвитку міжнародних зв'язків і співробітництва в галузі медицини, спрямовані на сприяння інтеграції академії до світового медичного наукового товариства, в міжнародний ринок підготовки лікарів, в забезпечення власної фінансової стабільності, створення реальних можливостей та перспектив для ефективної роботи співробітників і випускників як в Україні, так і за кордоном.

### Література

1. Цимбал Т.В. Буттєвісне укорінення людини як соціально-філософська проблема: авто-реф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Т. В. Цимбал // – К., 2004 – 22с.
2. Федорова О.Н. Компетентностно-деятельностный подход к обучению иностранным языкам в высшей профессиональной школе // Языковое образование в вузе / О.Н. Федорова // – СПб.: КАРО, 2005. – С. 21-36.
3. <http://www.umsa.edu.ua/fakultetinozem.html>
4. Lisbon declaration: [«Europe's Universities beyond 2010: Diversity with a common purpose»]. – Brussels : European University Association, 2007. – 36 p.
5. There view of Europe an experience of internationalization of hig her education / Education, Audio visual & Culture Executive Agency, European Comission TEMPUS, [Нар. укр. акад.]. – Запесоцкий, А.С. Образование: Философия, культурология, политика Текст. / А.С. Запесоцкий, Рос.акад.наук. Ин-тфилософии. М.: Наука, 2002. - 454 с

### Реферати

#### ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ ВЫСШЕГО МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ - ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Ждан В.Н., Скрипников А.Н., Ишейкин К.Е., Потязенко М.М., Новиков В.М., Богиня Л.В.

Интернационализация - это объективный процесс устойчивого взаимодействия и взаимного влияния национальных систем высшего образования на основе общих целей и принципов, отвечающих потребностям мирового сообщества и отражают прогрессивные тенденции нового тысячелетия. Современная Украина ставит перед собой в области интернационализации образовательной деятельности практически те же задачи, что и весь мир. Украинская медицинская стоматологическая академия приобрела определенный положительного опыта в процессе интернационализации высшего медицинского образования, в частности в организации целостного процесса подготовки современных специалистов в области медицины для зарубежных стран.

**Ключевые слова:** интернационализация, иностранный факультет, новые тенденции.

#### INTERNATIONALIZATION OF HIGHER MEDICAL EDUCATION - PRIORITY AREA EDUCATIONAL ACTIVITIES

Zdan V.M., Skrypnikov A.M., Ischeikin K.E., Potyazhenko M.M., Novikov V.M., Boginya L.V.

Internationalization - an objective process susta in edinteraction and mutualin fluence of national systems of hig her education base don common goals and princip lest hat me et the needs of the world community and reflect the progressivet rends of the new millennium. Today Ukraine has set it self in the field of internationalization of educational activities virtually the same tasks as the whole world. Ukrainian Medical Stomatological Academy became a positive experience in the process of internationalization of higher medical education, particularly in the preparation of integrated modern expert sin the medical field for foreign countries.

**Key words:** internationalization, foreign faculty, new trends.